

I. ΟΥΣΙΑ.

Ἡ ἔμπνευση τῆς Μυρτιώτισσας εἶναι ἡ πιὸ γόνιμη πού μπορεῖ νὰ ὑπάρξει γιὰ τὴν ἀπλὴ λυρική ποίηση. Ἡ Μ ν ἢ μ η, ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλειότερα δῶρα τῆς φύσης, — πού τόσο πλουσιοπάροχα χαρίζεται στὸν ποιητὴ — πῶνε παιδί της — ἀποτελεῖ τὴν κυριαρχοῦσα αἰτία. Αὐτὴ ξεθάβει ὅ,τι κατάλληλο ἀπ τούς τάφους τοῦπα ρελθόντος· αὐτὴ δίνει τὸ πρῶτο ὑλικό, παραμορφωμένο ὁμως πάντοτε γιὰτὶ δὲν πρόκειται γιὰ τὴν ἐποπτειακὴ μνήμη πῶνε πολὺ σπάνια. Τὸ ὑπόλοιπο τοῦ ἔργου συντελεῖται μέσα στὸ ἐντελῶς ποιητικὸ ἐργοστάσιο τῆς φαντασίας. Ἐκεῖ, ἡ παραμόρφωση γίνεται πλέρια· σὲ τρόπο ὥστε ἓνα πάθος μακρυνὸ μεταβάλλεται σὲ μιὰ ἀπόλαψη ἐνεστωτική, μιὰ ἀπόλαψη χωμένη σὲνα πόθο τωρινό.

Ἡ ἐπιθυμιὰ ἐκείνου πού ἔχασε. Ἡ νοσταλγία ἐκείνου πού ἄφησε. Τὸ στραγγάλισμα μιᾶς δυνατῆς Βούλησης πρὶν φθάσει στὸ τέρας της. Ἡ στέρηση κάποιου ἐπιθυμητοῦ: Γεννοῦν μέσα της μιὰ τάση ἀπαντοχῆς. ("Ἀχρογιάλι") Τὸ κενὸ πού πρὸς στιγμὴ σχηματίζεται, γεμίζει ἀμέσως ἀντίδραση. "Αἱ Ὁχι! Δὲν εἶνε τόσο ἀπλὴ ἡ ψυχὴ της.

Ἡ ἐγκαρτέρηση της εἶνε ξένη. Δὲν ξέρει νὰ λησμονεῖ. Ἐτσι, ὅσο μεγάλος ὁ χαμὸς καὶ ἡ ἀπώλεια, τόσο μεγαλιότερη ἡ ἔνταση τῆς Μνήμης. Τὰ αἴτια τῶν ἀναμνηστικῶν ταξιδιῶν της εἶναι διάφορα.

α) * (Σελ. 21 "Τώρα πού πάλι ἀρχίνησεν. . ." στ. 1-5).

Μπαίνοντας στὸ λιμάνι τῆς ἀσφάλειας καὶ γαλήνης, ἔπειτα ἀπ τὴν κατάπαυση μιᾶς ἄγριας μπόρας, ἀρχίζει τὴ νοσταλγία. . .

β) ("Ἀγάπες" σελ. 142 στ. 5-13).

Σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τῆς σχετικότητος, μιὰ ψυχικὴ κατάσταση ἀνακαλεῖ μιὰν ἄλλη παρόμοιά της. Πασχίζοντας κάτι ἄλλο ἢ Μυρτιώτισσα ("Καὶ δὲ μανοίξατε τὴ θύρα τοῦ παλατιοῦ") πού ἀνήμ-

* Μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ παραθέσουμε ὅλους τοὺς στίχους πού ὑποδεικνύουμε γιὰ ἔλλειψη χώρου.

μπορη είναι να τὸ ἀπολάβει, ξαναφέρει στὴ μνήμη της (“οἱ ἀγάπες ξαναπροβάλλουνε θλιμμένα”) ὅσα κάποτε πόθησε.

γ) Ἡ ἀναμνηστικὴ τάση τῆς ποιήτριας δὲν ὀφείλεται μόνο στὶς παραπάνω περιπτώσεις. Τὸ ποίημα “Κάτι μέσα μου” (σελ. 64) καὶ γενικὰ ὅλο τὸ ἔργο, φανερὰ φαίνεται ὅτι ἀνήκει στὴν ἰδιουσυγρασία της κ’ ἔχει βαθειὰ ἀπλωμένες τὶς ρίζες μέσα της. Πίκρες, λαχτάρεις καὶ πόθοι δὲν πεθαίνουν παρὰ ζοῦν καὶ φωλιάζουν μεσ’ τὴν ψυχὴ της, σὰν στοιχιά.

Ἡ παραπάνω αἰτία, ὄντας κάτι γενικό, ἀνήκει σ’ ὅλους τοὺς ποιητές· γιὰ τὸ καὶ δὲν μπορούμε νὰ τὴν πάρουμε ὡς διακριτικό. Ὅλων τῶν τὰ ποιήματα ὀφείλονται σὲ κάποια ἀναμνηστικὴ διάθεση. Ἀνάγκη νὰ ἐξετάσουμε ποιὰ εἶναι κείνα ποὺ ὀρίζουν τὴ Μυρτιώτισσα ὡς ποιητικὴ ἀτομικότητα, μᾶλλον λόγια νὰ βροῦμε τὶς ἐνδόμυχες καὶ ὑποσυνείδητες κείνες ἀρχές ἀπ’ τὶς ὁποῖες πηγάζει ὄχι μόνο τὸ ἔργο, παρὰ ὁ χαρακτήρας του μὲ τὸν ὁποῖο καὶ ξεχωρίζει.

α) Μητρικὴ στοργή. (“Στὸ γιό μου” σελ. 47 καὶ 48. “Χριστούγεννα” σελ. 68 καὶ 69).

Ἄς ἀφήσουμε κατὰ μέρος κάθε συγκίνηση ἀπ’ τοὺς ἐξαίσιους στίχους τῶν ποιημάτων αὐτῶν. Τὸ καθῆκον μας, στὸ μέρος αὐτὸ εἶναι ἀντικειμενικώτατο. Ἄν ἡ Μυρτιώτισσα ἦταν μόνο μιὰ ἀπλὴ μητέρα, ὅπως ὅλες, ἡ ἰδιότητά της αὐτὴ δὲν θὰ ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ ἀποτελέσει ποιητικὴ ἀτομικότητα. Τί εἶναι τὸ μερικό, ποὺ τὴν ξεχωρίζει ἀπὸ τὶς ἄλλες; Πολλὲς μητέρες ὑπάρχουν στὸν κόσμον καὶ ὅλες — γιὰ νὰ φέρουν ἓνα τέτοιο ὄνομα — πρέπει νὰγαποῦν τὰ παιδιὰ τους. Μόνο ὅμως μιὰ μητέρα ὑπάρχει ποὺ ἀγάπησε τὸ γιό της μὲ τὸν ἰδιαίξοντα κείνον τρόπο, σὰ νὰ τὸν στερεῖται. Χωρὶς γὰρ ποδοκιμάζω τὴ συνήθεια κατὰ τὴν ὁποία πρῶτη ἐνασχόληση μιᾶς μελέτης εἶναι τὸ ἀράδιασμα τοῦ ἀτομικοῦ βίου καὶ κατὰ συνέπεια τὴν τάση πολλὲς φορὲς στὸ νὰ συμφωνήσει ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν ποιητὴ, νομίζω πῶς, μὲ τὴν περίπτωσή μας, μιὰ τέτοια ἐργασία θὰ ἦταν ἀχρηστὴ. Ἡ ἀνάλυση ἐνὸς τέτοιου ἔργου, ἂν εἶναι καλὴ, θὰ εἶναι καὶ ἀρκετὴ γιὰ τὴν κατανόηση τῆς Μυρτιώτισσας, ὡς ποιήτριας, γιὰ τὴν ὁποία καὶ μόνο πρόκειται.

β) (“Στὸν πύργο μου” σελ. 28—29, “Ἀδελφωσύνη” σελ. 66 καὶ 67 κ.ἄ.

Κι ὅλο τὸν πόνο θὰ πῶ

Γιὰ νὰ πόνῳ ἀδελφοῦλες μου

Ἐγὼ γιὰ ὅλες σας μαζύ.

Ἄπ τὰ ποιήματα αὐτὰ κι ἅπ τὰ λόγια πού ἀντιγράφω, καταλαβαίνουμε πὼς μιὰ ἄλλη ιδιότητα τῆς ποιητικῆς τῆς ἀτομικότη-
τας εἶναι ἡ ἀγάπη· και κείνο πού τὴν ξεχωρίζει ὁ ἄλτρουϊσμός.
Τὸ συναίσθημα τῆς εἶναι πλατὺ σὰν τὴ θάλασσα, εἶνε ἀπέραντο.
Δὲν σταματᾷ πουθενά· ἀγκαλιάζει τὸ πᾶν. Ὁ ἄλτρουϊσμός τῆς μᾶς
κάνει νὰ νοιώσουμε τὸν ἀνώτερο ἄνθρωπο.

γ) (“Σ’ ἀγαπῶ” σελ. 53 και 54, “Πόθος” σελ. 99 και 100, “Πά-
θος” σελ. 101, “Voluptas” σελ. 102 και 103, “Ξεψύχισμα” σελ.
104 και 105 “Γλυκειὰ Ἐρωτῶ” σελ. 106 και 107).

Ἐρχόμαστε τώρα, μῶλα τὰ παραπάνω ποιήματα, στὴν κυριό-
τερη ιδιότητα, στὴν ὁποία ὀφείλεται ἴσως και ὅλος ὁ χαρακτήρας
τῆς συλλογῆς. Καταλαβαίνουμε πὼς ἡ Μυρτιώτισσα εἶναι πλημμυ-
ρισμένη ἀπὸ ἔρωτα. Και ἀναλύοντας τὸ συναίσθημα τῆς αὐτό, βλέ-
πουμε νὰ περιέχει δυὸ φάσεις ἐκ διαμέτρου ἀντίθετες.

1) Τὸν ἀνώτερο ἔρωτα :

Μπρὸς στὰ πόδια ἐδῶ
μὲ λαχτᾶρα σκορπῶ
τὸν πολύφυλλο ἀνθὸ
τῆς ζωῆς μου....

Ξανοίγω κάτι ἀπέραντο σὲ κάποιο βάθος
λαμπρότερο στὴν ὁμορφιά τὴν πρόσκαιρη στὰ νιάτα,
γλυκύτερο στὴν ἡδονὴ βαθύτερο στὸ πάθος.

2) Τὸν ἔρωτα ἢ καλύτερα, (“Πάθος”, “πόθος”, “voluptas”)
τὴν ὀρμὴ κείνη πού ἔχει σκοπὸ τῆς τὴν ἀπόλαψη μέχρι θανάτου.

ὦ! τί μὲ νοιάζει τότες κι ἂν κοπεῖ
τὸ νῆμα ἀπ τῆς Μοίρας μου τὰδράχτι
ἀφοῦ θὰ νοιώθω πὼς θὰ σκορπιστεῖ
ἀπὸ ἡδονὴ τὸ εἶναι μου σὲ στάχτη.

Ἐννοεῖται πὼς καμμιά ἀντίφαση δὲν ὑπάρχει στὸ διπλὸ αὐτὸ
διχασμό: Διψᾷ ἀπὸ λάγνη ἡδονή. Νοιώθει τὸν πόθο μέσα στὸ
αἷμα τῆς. Δὲν διστάζει νὰ γίνεῖ στάχτη τὸ εἶναι τῆς, πούναυ γεμάτο
σφρῆγος ἔπειτα ἀπ τὴ φωτιὰ τῆς ἀπόλαψης. Εἶναι ἡ μεστωμένη και
ἡ ὀραία Σαλώμη. Εἶναι ὁμως και ἡ ἀνώτερη γυναῖκα. Μὲνα ἄγ-
γιγμα χεριοῦ ξέρει νὰ γλυστρίσει σὲ κάτι ἀνώτερο ἀπ τὴν ἡδονή,
σὲ κάποια ὁμορφιά αἰώνια και ἀθάνατη, τὴν ὁμορφιά τῆς ψυχῆς.

Ἡ ιδιότητα αὐτὴ συμπληρώνει ὅ,τι εἶχαμε νὰ ποῦμε γιὰ τὸ
σύνολο τῶν ὑποσυνείδητων κείων ἀρχῶν στίς ὁποῖες ὀφείλεται

ἡ οὐσία τοῦ ἔργου, μᾶλλον λόγια ὁ χαρακτήρας του. Οἱ “Κίτρινες Φλόγες” εἶναι μιὰ συλλογὴ ἀπὸ ποιήματα ἀπλᾶ, λυρικά, γραμμένα μὲ τὸν πόνο τῆς μητέρας ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ δεῖ τὸ χαριτωμένο παιδάκι τῆς, μὲ τὴ συμπόνια τοῦ γόνιμου ἀνθρώπου ποῦναι γεμᾶτος ἀλτρουϊσμό, μὲ τὴν φωτιὰ τῆς ἀνώτερης γυναίκας ποὺ ἀγαπᾷ. Τὸ αἶσθημα εἶναι κυρίως κείνο ποὺ κυριαρχεῖ, ὁ ψυχικὸς ἀναβρασμὸς “ὑπὸ μορφὴν” ἀναμνηστικῆς διάθεσης. Ἡ σκέψη λείπει ὡς οὐσία ἀπὸ τὸ ἔργο. Ἡ Μυρτιώτισσα αἰσθάνεται καὶ ἐμπνέεται. Ἡ ποίηση τῆς εἶναι ἀποκλειστικὰ ἀτομικὴ.

II. ΤΡΟΠΟΣ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ.

Ὑπολείπονται ἀκόμα δύο λέξεις γιὰ τὸν τρόπο τῆς ἐκδήλωσης ὅπως καὶ γιὰ τὴν αἰσθητικὴ ἐντύπωση ποὺ ἀφήνουν στὸν ἀναγνώστη οἱ “Κίτρινες Φλόγες”.

Ἡ Μυρτιώτισσα ἐκδηλώνει τὸν ψυχικὸ της πλοῦτο μὲ τὸν ἀναμνηστικὸ λυρισμό. Ἡ σύγκριση καὶ ἡ ἀντίθεση τοῦ παρελθόντος μὲ τὸ παρόν, τὴν κάνουν νὰ ξεχειλίζει ἀπὸ αἶσθημα. Ὁ πόθος μιᾶς βελτίωσης, μιᾶς ἐπιτυχίας, κάποιου ἀνώτερου, δυναμῶνει τὴ συγκίνησή της. Διψᾷ πάντοτε ἡ ποιήτρια κατὶ ἀνώτερο καὶ ἄφθαστο· γιὰ τὸ καὶ ἡ ἐκδήλωσή της ἀφήνει τόση μελαγχολία. Κάτι τὸ συμπαθητικὸ, τὸ σπαρακτικὸ καὶ παθιασμένον· ἀλλὰ καὶ κάτι τὸ περηφάνο ποὺ ἐξυψώνει... Κάτι ποὺ χάνεται καὶ σβύνει... Νοιώθουμε ἕνα πόθο γιὰ ὅ,τι προσμένουμε καὶ γιὰ ὅ,τι δὲν θάρθει, μιὰ νοσταλγία γιὰ ὅ,τι ζήσαμε. Στὶς “Κίτρινες Φλόγες” ὑπάρχουν ποιήματα στὰ ὁποῖα ὀφείλουμε σπάνιες αἰσθητικὲς συγκινήσεις ποὺ μᾶς χαρίζουν μόνο μεγάλοι τεχνίτες.

ΗΛΙΑΣ ΓΚΑΝΟΥΛΗΣ.

ΣΤΕΡΝΟΒΡΟΧΙ.

Ψιλή, ψιλή βροχοῦλα
Πέφτ' ἀπ τὸν οὐρανό.
Βροχὴ τ' Ἀπριλομάη
Στὸν κάμλο, στὸ βουνό.

Τὰ δένδρα, τὰ χορτάρια
Δροσόλουστα, κλαμμένα,
Στάζουν διαμάντια δάκρυα
Κι ἀστράφτουν ἕνα-ἕνα.

Στάντικουσμα τοῦ ἡλίου
Μὲ τᾶρμα του ποὺ τρέχει
Μετὰ τὸ στερνοβρόχι.
Λὲς καὶ διαμάντια βρέχει.

ΝΙΚΟΛΑΣ ΦΥΛΛΑΣ.